

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาของสตรีในระยะแรก ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ยังไม่มีการเรียนเขียนอ่าน แต่เป็นการสอนให้ทำครัว ทำขนม เย็บปักถักร้อย และกิจการบ้านเรือน เป็นการเรียนตามบ้านเป็นส่วนมาก และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์คนนิยมส่งเด็กไปอยู่ตามตำหนักเจ้านายในพระบรมมหาราชวัง เพื่อเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี วิชาความรู้ กิริยามารยาท และการครองตน ในปี พ.ศ. 2441 ได้มีโครงการด้านวิชาชีพขึ้นมา คือเด้าเรียน เฉพาะสิ่งหรือความรู้ ความชำนาญเฉพาะอย่าง ได้แก่ วิศวกรรมศาสตร์ การค้า การเพาะปลูก และอาชีพอื่น ๆ แล้วแต่ความต้องการของสังคมและท้องถิ่น และต่อมาการศึกษาวิชาชีพก็ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล และพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้โดยมุ่งหมายเพื่อเตรียมบุคคลสำหรับงานอาชีพโดยพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี พัฒนาทักษะและทัศนคติที่จำเป็นในการประกอบอาชีพระดับต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจ

การอาชีวศึกษา เน้นหนักไปในการฝึกปฏิบัติให้สามารถฝึกปฏิบัติได้ ทั้งนี้เพราะงานหลายประเภทที่ต้องการความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ ซึ่งก็หมายความว่า จะต้องมีความรู้พื้นฐานและได้รับการฝึกฝนทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติอย่างดีแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการอาชีวศึกษา ดังที่ ภิญโญ สาคร กล่าวไว้ว่า "การอาชีวศึกษามุ่งฝึกฝนให้มีประสบการณ์ มีความชำนาญอย่างแท้จริงและเพียงพอที่จะนำความรู้ความชำนาญจากโรงเรียนออกไปประกอบอาชีพได้ทันที"¹

¹ ภิญโญ สาคร, หลักการศึกษาศาสตร์, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬารัฐสภา, 2521),

วิชาอาชีพศึกษาในปัจจุบันมีมากมาย ที่สำคัญ คือ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การสื่อสาร การขนส่ง การคมนาคม การรักษาความมั่นคง และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชาติ และธุรกิจในบ้านบริการและการ เป็นตัวแทน

คหกรรมศาสตร์ เป็นการศึกษาทางด้านอาชีพศึกษาแขนงหนึ่ง ซึ่งวิธีการศึกษานั้นแตกต่างไปจากการศึกษาแขนงอื่น ๆ คือ มุ่งให้มีการฝึกปฏิบัติมากที่สุดเพื่อให้เกิดทักษะ ความชำนาญ ดังที่ ทวีร์สม์ ษานาคม กล่าวไว้ว่า "เห็นจะไม่มีวิชาแขนงใดมีภาคปฏิบัติ เท่ากับวิชาคหกรรมศาสตร์"¹ และ ศรีนวล โกมลวณิช กล่าวไว้ว่า "คหกรรมศาสตร์ เป็นการศึกษาซึ่งเน้นหนักไปในด้านของการฝึกปฏิบัติ"²

คหกรรมศาสตร์นอกจากจะเน้นด้านการฝึกปฏิบัติให้สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องแล้ว ยังมุ่งให้นำไปใช้ในชีวิตจริง คือ ใช้กับตนเอง ครอบครัว และบุคคลอื่น เพราะเป็นงานที่มุ่งกิจกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน เช่น การใช้ทรัพยากรส่วนตัว การจัดการ การเลี้ยงดูและดูแล ซึ่งสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ อันเป็นสมาชิกในครอบครัว ทำให้คหกรรมศาสตร์มีบทบาทสำคัญมากสำหรับการศึกษาในยุคปัจจุบัน ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา แม้กระทั่งบุคคลที่พ้นวัยเรียนในโรงเรียนแล้วก็ตาม ยังมีความสนใจวิชาคหกรรมศาสตร์ เพื่ออาศัย เป็นแนวทางที่ดีในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ดังที่ มาร์ส กล่าวไว้ว่า "ถือว่าการ เรียนคหกรรมศาสตร์ ควรทำให้มีความคล้ายคลึงกับความจำเป็นที่ต้องนำไปใช้ในชีวิตจริงมากที่สุด"³ และ ลอเลนซ์ แฟรงค์

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

¹ ทวีร์สม์ ษานาคม, "ภาคปฏิบัติในวิชาคหกรรมศาสตร์," วารสารคหกรรมศาสตร์ 2 (มิถุนายน 2513): 93.

² ศรีนวล โกมลวณิช, "บทบาทของคหกรรมศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ," วารสารคหกรรมศาสตร์ 24(มิถุนายน 2523): 4.

³ Mrs, S.M.N. Mars, "The Kind of Home Economics Needed of High School Girls," Progression Home Economics Education, Home Economics Letter No.9, (Washington D.C., 1929), p.2.

กล่าวว่า "คหกรรมศาสตร์ เป็นวิถีของชีวิต (Home Economics: a way of Life) คหกรรมศาสตร์มีความหมายมากกว่าการ เตรียมตัว เพื่องานหรืออาชีพเท่านั้น แต่เป็นวิถีทางของชีวิตด้วย คหกรรมจึงเป็นการ เรียบร้อย ประสพการณ์ทางการศึกษามากกว่า การอบรมเพื่อการอาชีพเท่านั้น"¹

คหกรรมศาสตร์มีการ เปลี่ยนแปลง ใน เนื้อหาวิชาอยู่ เสมอมิ ใช้อย่างเดียว เพราะสังคมมีการ เปลี่ยนแปลง การดำเนินชีวิตก็จะมี การ เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น การเลือกอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย แต่การ เปลี่ยนแปลงทางคหกรรมศาสตร์ นี้เป็นไปเพื่อการให้ความรู้ และสร้างนักคหกรรมศาสตร์ ดังที่ พินิติพย์ บริบูรณ์สุข ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการศึกษาคหกรรมศาสตร์ ว่า "การศึกษาคหกรรมศาสตร์ มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ

1. เพื่ออบรมบุตรหลานให้มีความรู้ ประสพการณ์ ในวิทยาการ คหกรรมศาสตร์สมัยใหม่สำหรับใน การนำไป ใช้ประกอบอาชีพของตน
2. เพื่อช่วยสร้างครู อาจารย์ นักวิชาการสาขาคหกรรมศาสตร์ ให้มี จำนวนมากขึ้น จะได้ช่วยกันคว่ำ เหยแพร่ความรู้ให้กว้างขวาง"²

ดังนั้นผู้ที่ประกอบอาชีพด้านคหกรรมศาสตร์ ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจในงานด้านนี้มีความคิดที่กว้างขวาง ปฏิภาณว่องไว เรียนรู้รับนิยมนของบุคคลอื่น มีความสามารถด้านศิลปการพูด กล้าคิด และแสดงออกอย่างเด่นชัด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีฐานะการเงินมั่นคงพอสมควร เพราะงานด้านนี้ต้องเรียนภาคปฏิบัติ เพื่อฝึกทักษะและความชำนาญในห้องปฏิบัติ เป็นประจำ จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายมากตลอดหลักสูตรถ้าเรียนในช่วงระดับการศึกษา

¹Lawrence Frank, "Training in Homemaking Contribution of Higher Standards of Living," School Life, Vol.16 (November 1930): 41 - 42.

²พินิติพย์ บริบูรณ์สุข, "นักคหกรรมศาสตร์ทำได้," วารสารคห เศรษฐศาสตร์ 5(ธันวาคม 2520): 20.

เจมส์ รัสเซล กล่าวถึง อาชีพคหกรรมศาสตร์ไว้ว่า "ถึงแม้จะถือว่า คหกรรมศาสตร์ เป็น เพียงอาชีพหนึ่ง อาชีพนี้ก็เป็นอาชีพพิเศษ หรือวิชาชีพพิเศษ"¹

การศึกษา เพื่อให้ได้รับความรู้และ เป็นนักคหกรรมศาสตร์ได้นั้นต้องอาศัย องค์ประกอบหลายอย่างและที่สำคัญคือ การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความชำนาญ สามารถนำเอาความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง การฝึกปฏิบัติ นั้น นอกจากจะต้องใช้ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ และห้องปฏิบัติการแล้ว องค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ วัสดุที่จะนำมาใช้ในการฝึกปฏิบัติ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ในการ เรียนปฏิบัติทุกครั้ง

วัสดุฝึกปฏิบัติที่ส่วนหนึ่งสถานศึกษา เป็นผู้จัดเตรียมให้แก่ นักศึกษา โดยใช้ งบประมาณของรัฐบาลในหมวดของค่าใช้จ่ายด้านวัสดุการศึกษา² และอีกส่วนหนึ่ง นักศึกษาต้องจัดหาซื้อมาเอง

ปัญหาประการที่สำคัญคือ นักศึกษาบางส่วนมาจากครอบครัวที่ยากจน หรือ ระดับกลาง ไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อวัสดุที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติได้ เพราะบางครั้ง จะต้องใช้ เป็นจำนวนมากและราคาสูง ราคาสินค้าก็เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอตาม สภาวะเศรษฐกิจ จนทำให้ผู้ปกครองและนักศึกษาเกิดความเดือดร้อน เพราะต้อง ใช้จ่ายมากขึ้น ไม่อยากให้ผู้หลานของตน เรียนคหกรรมศาสตร์ ดังที่ สุภาพ ฉัตรภรณ์ กล่าวไว้ว่า "เพราะเป็นวิชาที่ขุมเพื่อย ไม่ประหยัด"³

ผู้ปกครองเป็นจำนวนมากไม่ทราบว่าลูกหลานของตนจะต้องเสียค่าใช้จ่าย เพิ่มเติมนอกจากการศึกษาในแขนงอื่น ๆ เนื่องจาก ค่าใช้จ่ายด้านวัสดุฝึกปฏิบัติ

¹James E. Russel, "Next Steps in Homemaking," Progression Home Economics Education, Home Economics Letter No.9 (Washington D.C., 1929): 28.

²ที่มา : งบประมาณวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขต พระนครใต้, 2524, หน้า 23.

³สุภาพ ฉัตรภรณ์, "ทำไมต้องเป็นคหกรรมศาสตร์," วารสารคหเศรษฐศาสตร์ 22(กันยายน 2521): 15.

ตั้งกล่าว เป็นค่าใช้จ่ายนอกเหนือไปจากค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ริชาร์ด เพอร์แมน
กล่าวว่า "ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ได้แก่ ค่าบำรุงการศึกษา ค่าอุปกรณ์การศึกษา
ค่าที่พักอาศัย ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่าพาหนะ และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด"¹

ปัญหาอีกประการหนึ่ง ครูผู้สอนบางท่านมุ่งแต่ที่จะให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติ
ได้อย่างถูกต้องตามทฤษฎีและใช้วัสดุฝึกปฏิบัติตามที่กำหนดเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึง
ปัจจัยทางเศรษฐกิจของนักศึกษาว่าสามารถจัดหาวัสดุฝึกปฏิบัติได้หรือไม่อย่างไร

ดังนั้นปัญหาการเรียนการสอนวิชาคหกรรมศาสตร์จึงมิได้เกิดจากผู้เรียน
เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับครูผู้สอนด้วย ดังที่ สารสุนทร กล่าวว่า "ปัญหาการ
เรียนการสอนวิชาคหกรรมศาสตร์จึงมิได้อยู่ที่ผู้เรียน เพียงฝ่ายเดียว ยังขึ้นอยู่กับ
ครูผู้สอนที่จัดการเรียนการสอน ที่มุ่งแต่เนื้อหา ประสิทธิภาพที่ตนเคยเรียนมาเป็น
เกณฑ์ มิได้คำนึงถึงความแตกต่างของนักศึกษา ทั้งด้านวุฒิภาวะ ความสนใจ ความรู้
ความสามารถ ความพร้อมของครอบครัว ตลอดจนภูมิหลัง"² และ ทวีร์สม ษนาคม
กล่าวว่า "ปัญหาใหญ่ก็คือ ครูที่สำเร็จวิชาครูมา ก็มีชั่วโมงที่ไม่ได้เรียนวิชาสอน
เฉพาะคหกรรมศาสตร์ ต้องใช้วิธีสอนทั่วไปมาประยุกต์ใช้กับวิชาคหกรรมศาสตร์
ซึ่งอาจทำให้สอนได้ไม่ลึกซึ้ง"³

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังและ
ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาคหกรรมศาสตร์ สังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
กรุงเทพมหานคร อันได้แก่ วิทยาเขตชุมพร เขตอุดมศักดิ์ วิทยาเขตโชติเวช
วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ และวิทยาเขตพระนครใต้

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิหลัง และ

¹Richard Perlman, The Economics of Education: Conceptual Problem and Policy Issues (New York: McGraw-Hill Book Company, 1973), pp.13 -- 15.

²สารสุนทร, "อุกสาวดิฉัน เกือบคหกรรมศาสตร์," วารสารคหเศรษฐศาสตร์ 22(กันยายน 2521): 17.

³ทวีร์สม ษนาคม, "ภาคปฏิบัติในวิชาคหกรรมศาสตร์," หน้า 94.

ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ผู้ปกครองและนักศึกษาได้ทราบว่า จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าใดเพื่อสามารถประเมินกำลังด้านการลงทุนส่วนตัวเพื่อการศึกษา อันเป็นแนวทางสำหรับประกอบการพิจารณาของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานของตน เข้าศึกษาด้านคหกรรมศาสตร์
2. เมื่อผู้สอนทราบภูมิหลังด้าน เศรษฐกิจของ นักศึกษาแล้วสามารถนำไปใช้ประกอบกับดุลยพินิจในการ เลือกกิจกรรมฝึกปฏิบัติให้ เหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจของ นักศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังของ นักศึกษาคหกรรมศาสตร์
2. เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายส่วนตัวของ นักศึกษาคหกรรมศาสตร์
3. เพื่อศึกษา เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายส่วนตัวของ นักศึกษาที่มีภูมิหลังต่างกัน
4. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่าง ภูมิหลัง และค่าใช้จ่ายส่วนตัวของ นักศึกษา
5. เพื่อศึกษา เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายส่วนตัวของ นักศึกษาที่อยู่ต่างสถาบันกัน

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักศึกษาระดับ ปวส. มีค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาระดับ ปวช.
2. นักศึกษาที่มีภูมิหลังด้านภูมิลำเนาต่างกันมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน
3. นักศึกษาที่ผู้ปกครอง มีอาชีพต่างกันมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน
4. นักศึกษาที่ผู้ปกครอง มีรายได้แตกต่างกันมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน
5. นักศึกษาที่ผู้ปกครอง มีการศึกษาแตกต่างกันมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน
6. ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของ นักศึกษาที่อยู่ต่างสถาบันกัน ไม่แตกต่างกัน
7. ภูมิหลังของ นักศึกษามีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายส่วนตัว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้จากนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ และครูที่สอนสายวิชาชีพภาคปฏิบัติ สังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ในกรุงเทพมหานคร เท่านั้น
2. ศึกษา เฉพาะนักศึกษา เพศหญิง และรอบ เชา เพียงรอบเดียว
3. ภูมิหลังที่ใช้ในการวิจัยหาความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายส่วนตัวได้เลือกเฉพาะที่สนใจ และคนค่าจากการวิจัยอื่น ๆ ที่เห็นที่น่าสนใจ ได้แก่ ภูมิลำเนา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง และการศึกษาของผู้ปกครอง

ความจำกัดของการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้จากการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่าง อาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงใ้คบาง เช่น เกี่ยวกับรายได้ ผู้ตอบอาจไม่ตอบตรงกับความจริง เนื่องจากเกิดความอาย เพราะมีรายได้น้อย หรือตอบโดยประมาณ
2. ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่ทำการศึกษา เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาระดับ ปวช. และ ปวส. ในภาคต้น ปีการศึกษา 2525 เท่านั้น ซึ่งอาจแตกต่างจากภาคเรียนอื่น
3. คำถามที่ได้ถามครูสอนสายวิชาชีพภาคปฏิบัติ นั้น เป็นคำถามเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของนักศึกษาในค่านักศึกษาภาคปฏิบัติ เท่านั้น

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

1. ภูมิหลัง หมายถึง ประวัติ และลักษณะต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ภูมิลำเนา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง ผู้แนะนำให้เข้ามาเรียน เหตุผลที่เข้ามาเรียน จุดมุ่งหมายเมื่อเรียนจบแล้ว
2. ค่าใช้จ่ายส่วนตัว หมายถึง ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ระดับ ปวช. และระดับ ปวส. สังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ภาคต้น ปีการศึกษา 2525 เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและการครองชีพ

อันได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าพาหนะ ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอุปกรณ์การศึกษา ค่าวัสดุฝึกปฏิบัติ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ค่าพักผ่อนหย่อนใจและบันเทิง ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

3. ค่าใช้จ่ายรายเดือน หมายถึง ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักศึกษาคหกรรมศาสตร์ เป็นรายเดือนระหว่างภาคเรียน ซึ่งมีอยู่ประมาณภาคเรียนละ $4\frac{1}{2}$ เดือน

4. ค่าใช้จ่ายต่อภาคเรียน หมายถึง ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักศึกษาคหกรรมศาสตร์ตลอดภาคการศึกษา เป็นระยะเวลา $4\frac{1}{2}$ เดือน

5. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับ ปวช. และระดับ ปวส.

6. ระดับ ปวช. และระดับ ปวส. หมายถึง นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งศึกษาอยู่ในวิทยาเขต ชุมพร เขตอุดมศักดิ์ วิทยาเขต โซติเวช วิทยาเขต เทคนิคกรุงเทพฯ และวิทยาเขต พระนครใต้

7. วิทยาเขต หมายถึง วิทยาเขตที่สังกัดวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

8. วิทยาลัย หมายถึง วิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

9. อาชีพ แบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่

1. ข้าราชการ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงาน เป็นข้าราชการ

2. พนักงานรัฐวิสาหกิจ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงาน เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ

3. รับจ้าง หมายถึง การทำงาน เป็นลูกจ้างในบริษัทเอกชน และ

ส่วนบุคคล

4. เกษตรกรรม หมายถึง ประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำสวน ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ประมง

5. ทำธุรกิจ หมายถึง ประกอบอาชีพส่วนตัวในค่านบริการ

6. ค่าขาย หมายถึง ประกอบอาชีพค่านขายสินค้า

7. อื่น ๆ หมายถึง อาชีพนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว